

ENKELE WETENSWAARDIGHEDEN OVER DE PANDEN ONDERSTESTRAAT 4, 6, 8, 10, 12¹ EN HUN BEWONERS Fons Heijns

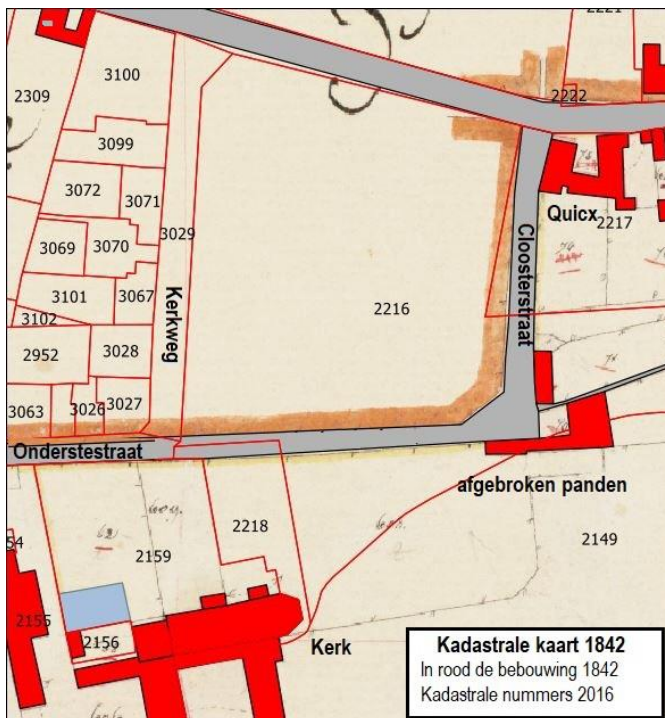
Echtpaar Corneli-Schoenmaeckers

We gaan even terug in de tijd.

De in 1797 in Rimburg geboren Antoine Joseph François (Anton) Corneli trouwde op 30 december 1829 in Houthem met de 4 jaar oudere Anna Elisabeth Walburga Schoenmaeckers. Zij was de oudste dochter van Martin Jacob Schoenmaeckers (1768-1839) en Maria Anna Sybille Sleypen (1771-1851), eigenaren van de voormalige kloostergoederen en kloosterkerk.

Deze leegstaande kerk werd in 1808 door hen aan de gemeente Houthem geschonken en werd toen parochiekerk.

Na de dood van Jacob Schoenmaeckers in 1839 ging het echtpaar Corneli-Schoenmaeckers met hun 2 zonen Frans en Joseph, op het (later zo genoemde) kasteel Sint Gerlach wonen. Zij lieten het gehele complex ingrijpend restaureren en legden nieuwe parken en tuinen aan.

¹ Tot 10-10-1959 bekend onder de huisnummers: C253, C351, C348, C348a en C349.

De oude Cloosterstraat² werd bij het park getrokken en de twee bestaande woningen aan de poort werden afgebroken. In ruil daarvoor liet Corneli in 1853, zo'n 120 meter ten westen en parallel aan de Cloosterstraat een nieuwe weg aanleggen, de Kerkweg³. Onderaan deze nieuwe Kerkweg liet hij omstreeks 1855 op zijn kosten tevens een nieuwe kapelanie bouwen.

Dit pand droeg het echtpaar Corneli-Schoenmaeckers op 22 mei 1857 over aan de gemeente Houthem.

Enkele jaren later werd aansluitend westwaarts aan de Onderstestraat een deel aangebouwd, bestemd als gemeentehuis (begane grond) en school (1^e verdieping) met onderwijzerswoning, later bestemd als woonhuis voor de veldwachter.

De Kerkweg in 1938

Huidige situatie na sloop van het cachot en verbouwing van de woning nr. 12, die een nieuw zadeldak en een appartement op de plek van het v.m. cachot kreeg.

² Die liep langs het gebouw 'Burgemeester Quicx Coffee & More' en evenwijdig aan de tegenwoordige Joseph Corneli Allee.

³ Na de gemeentelijke herindeling van 1982 toegevoegd aan de Onderstestraat; de door velen gebruikte naam Kerkweg verdween hierdoor.

Kapelanie Onderstestraat 6 (diverse omnummeringen van huisnummers, voorlaatste: C351)

In de kapelanie nam de kapelaan met zijn dienstmeid/huishoudster zijn intrek. Voor huisvesting hoefde de kapelaan al vanaf het begin aan de gemeente geen huur te betalen; familieleden konden dus eventueel ook gratis inwonen, zoals enkele malen het geval is geweest.

In 1928 werd de kapelanie met erf en tuin door de gemeente geschonken aan de parochie, onder de bepaling dat het pand uitsluitend gebruikt zou mogen worden als woonhuis voor de 'dienstdoende geestelijken' van de parochie. De gemeente behield zich het recht voor om de schenking teniet te doen en het pand terug te vorderen bij niet voldoening van die bepaling gedurende meer dan een jaar.

Vóór de overdracht liet de gemeente wel nog op hun kosten o.m. aan de noordzijde van de kapelanie een waskeuken, w.c. (met waterspoeling) en bergplaats van plm. 6 x 4 m. aanbouwen. De bestaande waskeuken en privaat die oorspronkelijk bij de kapelanie hoorden, lagen namelijk onder de slaapvertrekken van de veldwachterswoning. De zijgevel van de kapelanie tussen beide panden werd gesloopt en verplaatst. Om constructieve redenen werd in de grotere ruimte een boogconstructie aangebracht.

In verband met de woningnood na de Tweede Wereldoorlog werd de kapelanie - aanvankelijk gesplitst in 2 woongedeelten - gebruikt voor huisvesting van de vele woningzoekenden. Vanaf 1947 woonde de kapelaan niet meer in de kapelanie, maar op de bovenverdieping van het parochiehuis.

De gemeente beriep zich in 1969 - toen het pand door verhuizing van mevr. Odekerken-Haesen, opnieuw verhuurd kon worden - op het recht tot terugvordering van het geschonkene, omdat het pand al lang niet meer voor huisvesting van de geestelijken had gediend of zou gaan dienen. De woning werd daarna door de gemeente verhuurd aan de familie Markiton, die voor eigen rekening het nodige onderhoud liet uitvoeren.

De gemeente wilde midden jaren '90 van de panden af en bood het hele complex in eerste instantie te koop aan aan de parochie, maar deze zag van de koop af. Makelaar Stienstra nam de verkoop ter hand en de verschillende panden werden vervolgens verkocht. De kapelanie werd toen gekocht door de familie Markiton.

De voormalige kapelanie met de later aangebrachte aanbouw. Het blijft een raadsel waarom destijds bij het ontwerp, de entree van de kapelanie niet aan de Onderstestraat gesitueerd werd.

(Hoofd-)bewoners

Beckers, J.S., kapelaan, 1853-1865 **St. Gerlach, Kerkstraat 69**
Lauten, F.H., kapelaan, 1865-1876 **St. Gerlach, Onderstestraat 64**
Voncken, A.J., kapelaan, 1876-1886
Peters, M.H., kapelaan, 1886-1889, **St. Gerlach**
Lebens, J.D., kapelaan, 1889-1894, **St. Gerlach 91**
 Lebens, Ph., zus, 1889-1894, **St. Gerlach 91**
 Hellenbrand, M.S., huishoudster, 1891- , **St. Gerlach 91**
Hoho, J.C.M.D., kapelaan, 1894-1909, **St. Gerlach 54 C**
 Laasman, A.H.B., moeder, 1894-1906, **St. Gerlach 54 C**
 Hoho, L.J.A., zus, 1894- , **St. Gerlach 54 C**
 Hoho, M.H.S., broer, 1894-1896, **St. Gerlach 54 C**
 Hoho, C.W.S.L., broer, 1894-1896, **St. Gerlach 54 C**
 Hoho, C.E.S.L., broer, 1897- , **St. Gerlach 54 C**
 Kockelkorn, M.H., dienstmeid, 1894-1899, **St. Gerlach 54 C**
 Knols, M.R., dienstmeid, 1894- , **St. Gerlach 54 C**
Eijdens, J.L., kapelaan, 1909-1915, **St. Gerlach C74**
 Simons, M.H., dienstbode, -1915, **St. Gerlach C74**
Backhaus, H.H., kapelaan, 1915-1920, **St. Gerlach C74->C215**
 Knols, R., dienstmeid, 1915-1918, **C215**
 Schrooders, M.S., dienstmeid, 1918- , **C215**
 Backhaus, M.C., moeder, 1918-1919, **C215**
van Oppen, J.L.A., kapelaan, 1920-1921, **C215**
Durlinger, M.A.H., kapelaan, 1921-1927, **C215**
 Nissen, G., huishoudster, 1921-1923, **C215**
 Damen, M.E., huishoudster, 1923 - , **C215**
Hanöver, H.J., kapelaan, 1927-1935
van Bommel, W.J.G., kapelaan, 1935-1938
Vliegen, M.J.H., kapelaan, 1938-1944, **C351**
van Amstel, P.J.W., kapelaan, 1944-1947, **C351**
 Theunissen, M.J., huishoudster, 1944-1945, **C351**
 Pauwels, G.J., huishoudster, 1945-1947, **C351**
Cortenraad, J.J., 1946-1955, **C351**
Habets, H.L., 1946-1955, **C351**
Brouns, G.W., 1955-1956, **C351**
Odekerken, Ch. J.M., 1955-1957, **C351**
Odekerken, H.L., 1957-1961, **C351, Onderstestraat 6**
Odekerken-Haesen, L.E., 1957-1969, **Onderstestraat 6**
Markiton, S.Z., 1970-1996, **Onderstestraat 6 (huurprijs 1970: fl. 65 per maand)**
Markiton-Ebskamp, J.P.M.Th.E., 1970- , **Onderstestraat 6**

Gemeentehuis

Op de begane grond van het gebouw aan de Onderstestraat was het gemeentehuis gevestigd.

Frans Corneli (1831-1903), de oudste zoon van het echtpaar Corneli-Schoenmaeckers, was de eerste burgemeester van Houthem die van dit nieuwe gemeentehuis gebruik maakte en er de raadsvergaderingen leidde. Hij was meer dan 40 jaar burgemeester van Houthem, van 1856 tot 1900.

Regelmatig werd er onderhoud aan het totale complex uitgevoerd en in 1904 werd het maken van een nieuw trappenhuis met trap naar de raadskamer gegund

aan aannemer/schrijnwerker P.A. Willems, die er later van 1908-1917 als raadslid/wethouder zelf veelvuldig gebruik van zal hebben gemaakt. In 1917-1918 vond er een verbouwing plaats; het verlofokaal kwam bij het raadhuis; de secretarie kwam nu beneden te liggen.

Voormalige gemeentehuis, ca. 1922

In de jaren '30 zetelden op de begane grond gemeentesecretaris Carolus Trewa Willems (1887-1959) en de ambtenaren Guus Laeven (1913-1972) en Sjeng Prevoo (de latere directeur van het Arbeidsbureau in Valkenburg). Sjeng Knols woonde als gemeentelijke veldwachter tot 1939 met zijn gezin naast het gemeentehuis in de veldwachterswoning op nr. 8.

Het voormalige gemeentehuis
(foto van vóór 1940)

Burgemeester P.A. Hens (1888-1971) was de laatste burgemeester van Houthem. Hij vervulde dat ambt vanaf 1917 tot aan de opheffing van de gemeente per 1 oktober 1940.

De laatste officiële raadsvergadering vond overigens plaats op 28 september 1940. De dag erna was er echter nog een spoedvergadering, die slechts een kwartier duurde en waarbij voorgesteld werd om de nieuwe gemeente Valkenburg-Houthem te noemen. Tijdens de oorlog hadden het v.m. gemeentehuis en het brandspuitenhuus enige oorlogsschade opgelopen, waarvoor de gemeente van het Rijk een vergoeding ontving. Het v.m. gemeentehuis werd na opheffing van het gemeentehuis verbouwd en geschikt gemaakt voor bewoning en verhuur. In het voormalige gemeentehuis werd eerst nog het distributiekantoor gevestigd.

Op deze foto, genomen voor het gemeentehuis, zijn vier medewerkers van de gemeente te zien. V.l.n.r.: gemeentesecretaris Carolus Trewa Willems, Guus Laeven, Sjeng Prevoo en veldwachter Sjang Knols. De vijfde medewerker, kantonnier en onbezoldigd gemeenteveldwachter Sjo van de Broeck, ontbreekt op deze foto.

Let op het gemeentewapen en het kastje waarin de aankondigingen werden opgehangen.

Woning Onderstestraat 12 (v/h Onderstestraat C348)

In december 1945 werd de verbouwing van het v.m. gemeentehuis tot woning, volgens plannen van gemeente-opzichter Hoën, voor een bedrag van 1.858 gulden gegund aan de Houthemse aannemer J.H. Muijers (Prov. weg 377). Voor dat bedrag werden op de 1^e verdieping een keuken, kamer en slaapkamer gemaakt. Op de begane grond werden 2 deuren dichtgemetseld en onder aan de trap werd een deur gemaakt die toegang gaf tot de bergplaats en de w.c. Het gedeelte C348, thans nr. 12, werd tot 1953 verhuurd aan de Rijkspolitie (Ch. Roumans en Johan Lamerichs) en daarna aan particuliere huurders.

De heer L. Penninger, die eerder in 1996 woning nr. 10 gekocht had, kocht medio 1999 de woning nr. 12 in verhuurde staat. De bewoners, de heer en mevr. Habets, bleven er nog wonen tot eind 2003.

Het pand werd vervolgens door de eigenaar, zowel van binnen als van buiten ingrijpend verbouwd. Met de verbouwing werd in februari 2004 begonnen. Het platte dak werd vervangen door een zadeldak, de zolderverdieping werd bewoonbaar gemaakt en het cachot werd afgebroken om plaats te maken voor een klein appartement. De familie Penninger betrok het pand zelf in juli 2004. In januari 2020 werd het pand nr. 12 verkocht aan de familie E. Rameckers.

(Hoofd-)bewoners

Roumans, Ch.H.J., 1946-1950

Lambrichs, J.J.H., 1950-1953

Weijnenberg, J.H., 1953-1967

Habets-Reintjens, A., 1967-1974

Habets, H., 1967-2003 (*huurprijs 1967: fl. 43 per maand*)

Penninger, L., 2004-2020

Rameckers, E., 2020-

Cachot

In 1923 werd tegen de buitengevel van het pand door aannemer Thewessen uit Strabeek een cachot (arrestantencel) gebouwd. De kosten voor de bouw daarvan bedroegen 390 gulden.

Tussen het cachot en de boerderij Schoenmaekers lag het zgn. brandspuitenhuisje, dat voordien in voorkomende gevallen ook gebruikt werd voor opsluiting van arrestanten.

Bij de verbouwing van het pand op nr. 12 door de heer Penninger werd het cachot afgebroken. Pogingen van de Heemkundevereniging tot behoud of verplaatsing van het in ongereede geraakte cachot, dat als berging in gebruik was, gingen helaas om diverse redenen niet door.

Foto uit 2003, waarop duidelijk het cachot te zien is.

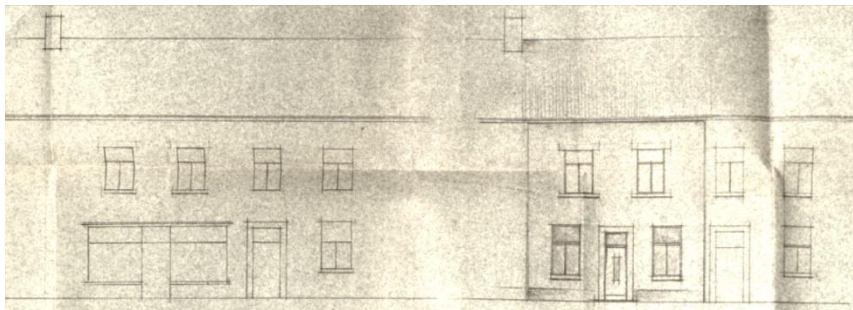

Links de v.m. boerderij
Schoenmaekers en
rechts het brandspuiten-
huisje van de gemeente

(Schilderij Harry Frijns)

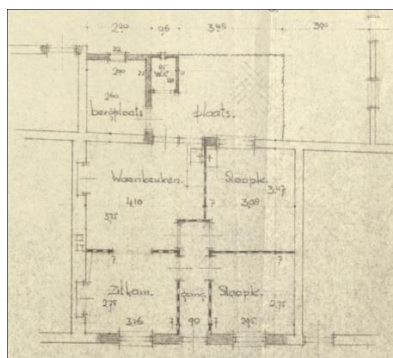
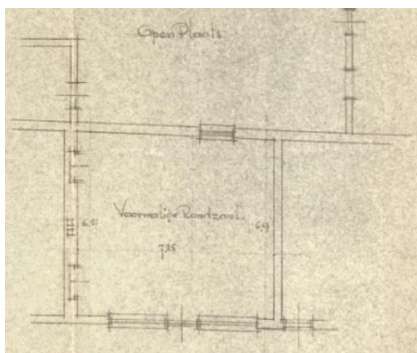
Benedenwoning Onderstestraat 10 (v/h Onderstestraat C348a)

In 1952 werd de benedenverdieping voor een bedrag van 2.700 gulden verbouwd tot woning. In de v.m. raadszaal werden een keuken, zitkamer en 2 slaapkamers gemaakt. Op de open plaats aan de achterzijde kwamen een berging en buiten-w.c.

Voorgevel gemeentehuis bestaand

Voorgevel na de verbouwing

Begane grond bestaand

Begane grond na verbouwing –
gewijzigd plan 1951

De onderhoudstoestand van deze woning was in de jaren '70 zeer matig. De nieuwe huurder P. Meijers liet daarom het pand in 1974 voor eigen rekening opknappen.

Medio 1996 kocht de familie Penninger de woning, die leeg opgeleverd werd, van makelaar Stienstra en verkocht deze eind 1996 aan de heer Narinx, die er eerst enkele maanden gehuurd in zat. Deze verkocht de woning aan mev. M. Coenen-Lemmens. Na er enige tijd in gewoond te hebben, verkocht zij de woning op 3-10-2005 aan de heer en mev. J. en E. Geelen-Hoek uit Hoogeloon, die de woning op de benedenverdieping thans zelf gebruiken als vakantieappartement.

(Hoofd-)bewoners

Palmen, J.H.J., 1951-1952

Jakobs, H.M.A., 1953-1955

Haagmans, J.M., 1955-1959

Puts, J.A., 1959-1973

Meijers, P. J., 1974-1996 (*huurprijs 1974: fl. 50 per maand*)

Narinx, 1996-....

Coenen-Lemmens, M.T.J. -2005

Geelen-Hoek, J.H.A.J.E.M., 2005-

Schoollokaal met onderwijzerswoning

Werden de ruimten op de begane grond als gemeentehuis in gebruik genomen, de 1^e verdieping werd bij de bouw als schoollokaal ingericht. Voor een speelplaats bij de school en een tuin bij de onderwijzerswoning werd enkele jaren later (in 1865) nog een perceel tuin, eigendom van Corneli, aangekocht.

In het schoollokaal kreeg de Houthemse schooljeugd o.m. les van de in 1830 in Houthem geboren Willem Maas, die in Houthem tot 1903 hoofd der school bleef⁴. Het schoollokaal bleef in gebruik tot aanvang van het schooljaar 1882/1883. Toen werd aan de Provinciale Weg een tweeklassige school met onderwijzerswoning gebouwd en in gebruik genomen.

Het vrijkomende schoollokaal met onderwijzerswoning aan de Onderstestraat werd in 1881 voor 460 gulden door aannemer en gemeenteopzichter Adolf Honnée verbouwd en daarna verhuurd en als herberg in gebruik genomen door het in dat jaar getrouwde Houthemse echtpaar Duijckers-Jaspers, resp. 42 en 26 jaar oud. Zij kregen daar 6 jongens en 2 meisjes. Aan huur betaalden zij 140 gulden per jaar. In dat lokaal repeteerde o.m. de fanfare St. Gerlach.

In 1904 verhuisde het echtpaar Duijckers-Jaspers naar een nieuwe door hen gebouwde woning aan de Onderstestraat 337 (thans Onderstestraat 9). Het vrijgekomen deel van het pand werd verbouwd.

Veldwachterswoning Onderstestraat 8 (v/h Onderstestraat C349)

De gemeentelijke veldwachter kreeg rond 1918 in het woonblok de beschikking over een gedeelte, dat naast de kapelanie lag en bekend werd onder de naam veldwachterswoning. De woning werd in 1932 uitgebreid met een waskeuken en bergplaats, omdat – zoals we al zagen – onder de slaapkamers de waskeuken en privaat van de kapelanie hadden gelegen.

⁴ In het schoollokaal aan de Onderstestraat hebben o.m. de volgende (hulp-)onderwijzers les gegeven:

Willem Maas (vanaf het begin), in 1877-78 Jan Hubert Sleijpen, in 1879 Arnold ten Breul uit Hilversum, in 1879-80 Andreas Spronck en in november 1879 kwam Hendrik Joseph Hubert Brouwers. Maas woonde op adres Onderstestraat 69a. Ten Breul woonde bij hem in, totdat hij in oktober 1879 naar Steenwijkerwold vertrok.

De woningen aan de Onderstestraat. Hier waren vroeger de kapelanie (rechts), de veldwachterswoning, het gemeentehuis (midden) en het cachot (links) gevestigd. Het cachot en het platte dak van het pand nr. 12 zijn op deze foto nog te zien.

De woning werd door de gemeente, onder toekenning van een woontoelage, aan de veldwachter verhuurd. Jarenlang woonde hier het gezin van Sjang Knols. Na opheffing van de gemeente Houthem, bedroeg de huurprijs 15 gulden per maand.

Van der Vloet was de laatste gemeenteveldwachter; hij ging in 1943 over in Rijksdienst en werd (opper-)wachtmeester en bleef er met echtgenote en 4 kinderen wonen tot 1951.

In de woning waren vochtproblemen, in de keuken was geen daglichttoetreding, het binnenprivaat had niet voldoende ontluchting en was alleen rechtsreeks te bereiken via de keuken en er waren nog diverse andere gebreken en tekortkomingen. Enkele problemen werden door de gemeente aangepakt en verholpen en op verzoek van postcommandant Bleeker werd er een douche aangelegd. De kelder - die deels onder het v.m. gemeentehuis ligt - was via de keuken bereikbaar.

De nieuwe huurder M. Teheux trof zelf de nodige voorzieningen en bracht diverse verbeteringen in het pand aan, waarvoor hij achteraf van gemeentewege een bescheiden tegemoetkoming in de materiaalkosten kreeg.

De familie Deguelle heeft er daarna nog vele jaren als huurder gewoond. Later kochten zij de woning van de gemeente. Na het overlijden van de alleenwonende zoon Jef, werd het pand in 2013 verkocht.

De nieuwe eigenaars P. en M. Canton verbouwden het van binnen rigoureus tot een gerieflijke en ruime woning. Bij de verbouwing kwamen diverse interessante details van de bouwgeschiedenis tevoorschijn, zoals de ca. 2 m. teruggeplaatste zijgevel van de v.m. kapelanie met daarin een deur (naar de v.m. waskeuken en privaat) en in deze verbrede ruimte een boogconstructie tussen beide panden voor opvang van dragende muren. Tegenwoordig gebruikt men daarvoor ijzeren balken.

(Hoofd-)bewoners

Knols, J.H., (gemeenteveldwachter vanaf 1912-1938, deurwaarder van 1921-1938), 1920-1939
Van der Vloet, L.C.J. (gemeenteveldwachter, deurwaarder sinds 1943 wachtmeester), 1939/40-1951 (*huurprijs 1940: fl. 15 per maand*)
Bleeker, C., (postcommandant), 1951-1960
Teheux, M.M.J. , 1960-1967
Deguelle, W.H.J., 1967-1999 (*huurprijs 1977 : fl. 107 per maand, en toestemming om duiven en konijnen te houden*)
Deguelle-Mulders, M.H., 1999-2008
Deguelle, J., 2008-2013
Canton, P., 2013-

Parochiehuis aan de Onderstestraat 4 (v/h Onderstestraat C253)

In de jaren '30 kreeg de parochie behoefte aan een jeugd- c.q. parochiehuis. Initiator voor de bouw was pastoor E. Ribbergh. Het gebouw werd ontworpen door architect J.N. Boosten en in 1934 werd op de tuinen achter het gemeentehuis met de bouw begonnen. Het parochiehuis was o.m. bestemd voor de KJV en andere jeugdverenigingen, die verlegen zaten om ruimte. In de zaal werd regelmatig vergaderd en er werden daar in die tijd veel lezingen gehouden. Vanwege de woningnood na de Tweede Wereldoorlog werd de kapelanie gebruikt voor huisvesting van woningzoekenden en fungeerde de bovenverdieping van het parochiehuis als kapelanie. De eerste bewoner was kapelaan van Amstel, die voordien enkele jaren met z'n huishoudster in de ernaast liggende v.m. kapelanie gewoond had.

De zolderverdieping was in gebruik als verkennershonk.

(Hoofd-)bewoners

van Amstel, P.J.W., kapelaan, 1947
Pauwels, G.J., huishoudster, 1947
Flecken, J.J., kapelaan, 1947-1955
van Mulken, M.A., huishoudster, 1947-1955
Janssen, A.M.H., kapelaan, 1955-1958
Weis, L., huishoudster, 1956-1958

Het parochiehuis 2010

Bronnen

- Gemeentearchief Houthem 1800-1940:
 - Inv.nr. 564 (Aanbesteden maken nieuw trappenhuis),
 - Inv.nr. 900 (Bevolkingsregister 1910-1923),
 - Inv.nr. 925 (Register van de huisnummering ca. 1938),
 - Inv.nr 2109 (Akte van ruil van twee wegen, te samen groot 19 roeden en 27 ellen, tegen stroken grond uit perceel sectie A no. 455, te samen groot 21 roeden en 13 ellen, toebehorend aan A.E.W. Schoenmaeckers en haar echtgenoot J.F.A.J.H. Corneli, voor de bouw van een schoollokaal en pastorie),
 - Inv.nr 2110 (Aanleg speelplaats en tuin bij onderwijzerswoning),
 - Inv.nr. 2113 (Verbouwing oude schoollokaal en onderwijzerswoning).
- Gemeentearchief Valkenburg-Houthem 1940-1981:
 - Inv.nr. 538 (verbouwing v.m. gemeentehuis tot woningen),
 - Inv.nrs. 1445, 1497, 1582 (Onderstestr. 6),
 - Inv.nrs. 1556, 1598 (Onderstestr. 8), 1590 (Onderstestr. 10) en 1601 (Onderstestr. 12)
- Woningkaarten gemeente Valkenburg-Houthem
- Huizenvernumming van woonhuizen in de voormalige gemeente Houthem / M.W. Suijkerbuijk.- 2006
- Gang naar het verleden / door Jef Knols.- 2009
- Het cachot van Houthem / Jos Lodewick. – In: 't Sjtiegelke, 2004 (nr. 21), p. 1-6
- Gegevens van de heren P. Canton en L. Penninger
- Kadasterbestand Heemkundevereniging samengest. door Maurice Stevens
- Artikelendocumentatie samengest. door Fons Heijnsens op website www.houthem.info
- Fotoarchief Heemkundevereniging

BETALINGSHERRINNERING

Mogelijk heeft u de contributie voor 2020 nog niet overgemaakt.

Mocht u het vergeten zijn, dan zouden wij u willen vragen om de contributie van 15 euro alsnog over te maken op ons rek.nr. NL55 RABO 0152 8353 69.

Twijfelt u eraan of u al betaald heeft. Geen probleem.
Stuur een mailtje naar heemkunde @houthem.info en u krijgt uitsluitel.